

Publisert som:

Sørensen, Siri Øyslebø (2014), "Fortellinger om feminisme og motforestillinger mot statsfeminisme. En analyse av norske avistekster 2007-2011", *Tidsskrift for kjønnsforskning* 03-04 (vol 38): 235-252

Fortellinger om feminisme og motforestillinger mot statsfeminisme. En analyse av norske avistekster 2007-2011

Artikkelen tar for seg motforestillinger mot statsfeminisme som sirkulerer i norsk offentlighet. Med fraspark i en tese om medialisering av politikk og samfunn studeres et utvalg tekster fra norsk avispresse. Fortellerlinjer identifiseres og dekonstrueres og analysene viser hvordan forestillinger om en statsfeministisk makt produseres på tvers av fortellinger om mannsundertrykking, ulikestilte innvandrerkvinner, elitefeminisme og blå feminisme. Det skapes et bilde av at statsfeminisme ikke handler om «likestilling for alle», men at det snarere dreier seg om en gjennomsyrende makt som privilegerer allerede mektige kvinner. På bakgrunn av dette argumenteres det i artikkelen for nødvendigheten av å forstå meningsdanningsprosessene i allmennheten som grunnlag for å skape forankring for ny likestillingspolitikk.

Storylines of Feminism and Aversions towards State Feminism. An analysis of Norwegian Newspaper texts 2007-2011

The article deals with objections to state feminism circulating in the Norwegian public. Drawing on a thesis of mediatization of politics and society, a selection of texts from Norwegian newspaper is analysed. Storylines are identified and deconstructed, showing how images of state feminist power is produced across storylines of suppressed men, unequal minority women, elite feminism and «blue feminism». This creates an image of that state feminism not pursuing «equality for all», but instead giving privilege to already powerful women. On this basis it is argued that scholarly research should pay further attention to the processes of «sense-making» taking place in mainstream media discourse in order to inform and enable future gender equality policy reforms.

Key words: State Feminism, Gender Equality, Mediatization

Fortellinger om feminisme og motforestillinger mot statsfeminisme.

En analyse av norske avistekster 2007–2011

Det synes å være tverrpolitisk enighet om et mål om kjønnslikestilling i betydningen gode og like muligheter til samfunnsdeltagelse for alle uavhengig av kjønn.¹

Sitatet er hentet fra den siste offentlige utredningen om norsk likestillingspolitikk og illustrerer hvordan en forståelse av at «kjønn ikke bør være til hinder» er en bredt akseptert forståelse av hva som er målet med kjønnslikestilling. Kjønnslikestilling fremheves også ofte som en sentral verdi i konstitueringen av «norskhet» (Berg, Flemmen og Gullikstad 2010; Danielsen og Larsen 2013; Kristensen 2010). Denne sterke kulturelle verdsettingen av kjønnslikestilling kan settes i sammenheng med måten feministisk politikk har blitt institusjonalisert på.

Statsviter Helga Hernes (1987) lanserte begrepet statsfeminisme som et deskriptivt, analytisk begrep for å betegne hvordan feministiske saker fikk respons i offentlig politikk i løpet av 1970- og 1980-årene (se Skjeie 2013). Forutsetningene for at feministisk politikk fikk gjennomslag, knyttet Hernes dels til kvinnebevegelsens suksess i å alliere seg med styresmaktene, og dels til forutsetningene som lå i det sosialdemokratiske medborgerskapsidealet og en likhetsorientert kultur (se Holst 2006). Statsfeminisme har kommet til uttrykk gjennom velferdsordninger, arbeids- og familiepolitikk, som blant annet har lagt til rette for kvinners yrkesdeltakelse, og for menns deltakelse i barneomsorg. Likerepresentasjon som mål og bruk av kjønnskvolterering som virkemiddel for å oppnå dette har også vært mye brukt i Norge, sammenlignet med andre land (Teigen 2003; NOU 2012:15).

Med bakgrunn i kjønnslikestilling forstått som en sentral og kollektiv verdi og det at politikk for å oppnå kjønnslikestilling har blitt sterkt institusjonalisert, så kunne det være nærliggende å tro at feminisme også kunne anerkjennes som viktig og riktig. Slik er det ikke nødvendigvis. I en analyse av svensk feminismedebatt viser Johansson og Lilja (2013) hvordan det har oppstått en situasjon av kompleks motstand mot feminismens allianse med statsapparatet, både blant feminister og blant ikke-feminister. Den feministiske kritikken retter seg mot den byråkratiske formen kjønnspolitikk i statlig regi har fått, på bekostning av mål om radikal endring i kjønnsstrukturer og meningsunivers (se f. eks. Edenheim og Rönnblom 2012). De Johansson og Lilja betegner som forurettede menn («wronged men») hevder på sin side at feminismen er hegemonisk og inntar en antifeministisk posisjon i offentligheten. Disse fenomenene, både den feministiske kritikken av likestillingspolitikken og antifeminismen, henger på sett og vis sammen, hevder Johansson og Lilja: Motstanden retter seg mot det som oppleves som en bestemt type feministisk normering – en normering som produseres nettopp gjennom likestillingspolitikken utforming og virkemidler. En sammenligning av norsk og svensk likestillingsdebatt har vist at det er et mer konfliktorientert debattklima i Sverige, mens den norske likestillingsdebatten har vært karakterisert som konsensusorientert (Teigen og Wägnerud 2009) – en konsensusorientering som er tydelig illustrert også i det innledende sitatet om kjønnslikestilling. Hva så med synet på statsfeminisme i norsk offentlighet? Hvordan produseres makt og motstand i norsk feminismedebatt?

For å belyse disse spørsmålene har jeg analysert et utvalg medietekster publisert i norske aviser i perioden 2007–2011. Aviser utgjør en del av media som kan sies å representere en felles samfunnsmessig referanseramme ved å være tydelig avgrensede kilder som er tilgjengelig for allmennheten. Tekstene produseres for et bredt publikum

og gjøres tilgjengelig for leseren ved å trekke veksler på større samfunnsdiskurser (jf. Gauntlett 2002). En analyse av tekster i den allment tilgjengelige dagspressen kan dermed gi innblikk nettopp i det «alminnelige» diskursive fortolkningsrepertoaret om feminisme og likestilling (Gauntlett 2002, se også Huddy 1997).

Feminisme og medialisering

Andre studier av hvordan feminisme fremstilles i media har vist hvordan standardiserte og stereotypiske innramminger av feminisme settes i spill i massemedia, ofte med negative assosiasjoner til feminisme som konsekvens (se f. eks. Beck 1998; Bronstein 2005, Bohlén 2012; Chaudhuri 2000). Bronstein (2005) viser hvordan journalistiske vinklinger standardiseres og bidrar til å sementere en forestilling om konflikt mellom en første og en andre bølge av feminisme. På denne måten, hevder Bronstein, stabiliseres og forenkles meningsinnholdet i feminisme på en måte som ikke bare forhindrer samarbeid mellom feminister, men også sørger for å opprettholde negative holdninger til feminisme i samfunnet for øvrig.

Studiene som viser hvordan motstand og motvilje mot feminisme produseres gjennom standardiserte innramminger, er viktige. Det som likevel kan sies å mangle, er undersøkelser av diskursive dynamikker og av hvordan makt og motmakt produseres i samspill. For å kunne si noe om nettopp den diskursive dynamikken og *måten* makt produseres på i avisdebattene, tar jeg utgangspunkt i tesen om en medialisert offentlighet.

Medialisering betegner hvordan medias logikk blir gjennomgripende og legger føringer for hvordan andre institusjoner og sosiale forhold virker (Hjarvard 2013). En gjennomsyrende medielogikk kjennetegnes ved at nyhetsverdi og fortellerteknikk, slik det defineres og praktiseres i mediainstitusjoner, dominerer andre logikker, som for

eksempel en politisk, deliberativ logikk. Konfrontasjoner fungerer som en form for standardisert innramming av nyhetssaker (Johnson-Cartee 2005), og spissformuleringer, forenklinger, polarisering, intensivering, konkretisering og personifisering er det som kjennetegner medievridd kommunikasjonsformer (Hernes 1984). Premissene for makt og autoritetsformer preges av de normene som medielogikken produserer (Hajer 2009). I en medialisert offentlighet skapes autoritet og overbevisning: forestillinger om makt, ut fra medielogikkens normer om klare og effektive budskap, mer enn reflekterende og deliberative resonnement.

Med fraspark i medialiseringsteser ønsker jeg med andre ord å utforske hva medieformatet bidrar med som premiss og forutsetning for forestillinger om makt og motmakt, feminisme og likestilling. Gjennom analysene av det empiriske materialet drøfter jeg hvordan og hvorvidt representasjonene av feminisme kan forstås i lys av tesen om medialisering. Blikket rettes mot grensedragninger, posisjoneringer, konfliktlinjer og hvordan dette produseres. Det er dynamikken i og mellom de ulike representasjonene av feminisme som står i sentrum – ikke enkeltaktørers strategiske manøvrering i ordskiftet. På denne måten blir det mulig, i tillegg til å identifisere forestillinger om feminisme, statsfeminisme og likestilling, også å si noe om hvilken *rolle* slike forestillinger spiller i å etablere – og avgrense – diskursive rom. Som et konkret analyseverktøy bruker jeg et diskursanalytisk begrep om «fortellerlinjer».

Fortellerlinjer som analysestrategi

Identifisering av fortellerlinjer åpner for innblikk i hvordan mer komplekse sammenhenger forstås og kommuniseres. Fortellerlinjer forenkler mer kompliserte fremstillinger og brukes gjerne som en form for snarvei i diskusjoner. En fortellerlinje kan formuleres i et kort uttrykk eller en setning og kan inneholde elementer som viser

til alt fra hendelser til historie, aktører, konsekvenser og normer eller mål.

Fortellerlinjer kan konstrueres strategisk, som ledd i å etablere politisk autoritet (Hajer 2005), men de kan også tenkes som resultat av kollektiv meningsskapning i et politisert felt (Stone 2002). Symboler og metaforer er effektive virkemidler for å komprimere kompliserte sammenhenger til enklere fortellerlinjer og har ofte en sentral funksjon i fortellerlinjer nettopp fordi mening kan overføres fra et fenomen til et annet (Hajer 2005:301–302). Gjennom fortellerlinjer etableres altså bestemte forståelser av sammenhenger mellom handlinger og effekter, og det skapes forestillinger om hva som er sant og riktig. Fortellerlinjer kan bidra til å produsere diskursive handlingsrom og muliggjøre allianser mellom aktører og posisjoner – eller de kan skape barrierer (Hajer 2009). Enkelt oppsummert er antakelsen da at de kollektive forestillingene som produseres gjennom gjenkjennbare fortellinger, er med på å produsere den virkeligheten de beskriver (Riessman 2008). Fortellerlinjer er med andre ord performative.

Siden jeg i denne artikkelen er opptatt av å undersøke hvordan feminisme presenteres og kommer til uttrykk innenfor og i forhold til normen om kjønnslikestilling, så er det nærliggende å lete nettopp etter fortellinger om likestilling. Likestilling er imidlertid først og fremst en «positiv» betegnelse i den forstand at det viser til et mål, og det brukes ofte uten nærmere presisering, slik at nøyaktig hva som forstås med likestilling forblir uavklart. Negasjonen *ulikestilling*, derimot, impliserer synliggjøring av en problemforståelse: Hva er det ved situasjonen som fremstilles som ulikt og verdt å søke å endre? Dermed har jeg også lest materialet på jakt etter fortellerlinjer om ulikestilling.

Ved å undersøke hvordan problemrepresentasjoner fortelles frem, får vi også tilgang til forståelser av sammenhenger og ideer om årsak–virkningsforhold (Bacchi

2009). En operasjonalisering av spørsmålene som ble stilt innledningsvis om hvilke likestillingsforståelser og kjønnsforståelser som produseres i tilknytning til representasjoner av feminisme generelt, og statsfeminisme spesielt, består dermed i å utforske de identifiserte fortellerlinjene om ulikestilling og feminisme med blick for hvilke problemrepresentasjoner det er som legges til grunn – hva og hvem forstås som ulikestilte, hvorfor og hvordan? Videre: Med hvilke virkemidler plasseres ulike posisjoner i forhold til hverandre? Hvilke metaforer og symboler settes i spill?

Empirisk materiale

Det empiriske materialet som ligger til grunn for analysen, består som nevnt av tekster som er publisert i norske aviser og er funnet gjennom søk i mediedatabasen ATEKST på Retriever.no. Søkeordet «feminisme», avgrenset til kategorien «norsk rikspresse på papir og nett», gav over 5000 treff i perioden fra 2007 til og med juni 2011.² Tekstene ble sortert ut fra en vurdering av hvorvidt feminisme og likestilling utgjorde sentrale element i teksten. Etter en slik avgrensing bestod materialet av om lag 700 oppslag, som inkluderte både nyhetssaker, reportasjer, kronikker og leserinnlegg.³ Jeg har ikke gjort en kvantitativ innholdsanalyse av materialet, men lest det med blick for hva som pekte seg ut som hovedtemaer der det ble konstruert tydelige fortellerlinjer om likestilling og ulikestilling som var gjenkjennelige på tvers av tekstene. Analysene som presenteres i det følgende, er dermed ikke nødvendigvis dekkende, eller representative for *alle* representasjoner av feminisme i norske aviser, men de viser hvordan noen, sentrale fortellerlinjer produseres og med hvilke virkemidler. Sitatene som presenteres i teksten, er valgt ut som illustrerende eksempler på hvordan fortellerlinjene produseres slik jeg har lest det empiriske materialet. Før jeg går nærmere inn på hvordan forestillinger om feminisme, statsfeminisme og likestilling forholder seg til hverandre i fortellerlinjene

som identifiseres, så er det nyttig med en kort oversikt over hendelsene som dannet utgangspunkt for å fylle avisspaltene med de temaene som er valgt ut, i perioden som er undersøkt.

Feminisme på dagsorden 2007–2011

2007 var året hvor høyresiden i norsk politikk koblet seg på debatten om hva likestilling er, og feminisme bør være. 8. mars 2007 tok Siv Jensen, til overraskelse for svært mange, ordet og erklærte seg for liberalfeminist. Maskulinitetskrise ble (igjen) et hett tema i kjølvannet av at sosiolog Preben Z. Møller gav ut boka *Pen søker trygg. Hvordan kvinner undertrykker menn* og høstet både lovord og sterke protester for en analyse av hvordan en elitistisk statsfeminisme har skapt et meningshegemoni som stenger mannens erfaringer ute fra den offentlige debatten. Daværende likestillingsminister Karita Bekkemellem Orheim nedsatte et mannsutvalg som skulle drøfte mannens posisjon i samtidens Norge, slik at Regjeringen skulle ha grunnlag for å produsere den første stortingsmeldingen om menn.

Både Fremskrittspartiets feminisme og mannskrisen forble hete temaer i årene som følger. Mannskrisetematikken ble også forfulgt gjennom sommeren 2009 og var preget av innlegg som hentet inspirasjon fra sosiobiologien for å forklare kjønnsforskjell og kjønnsmaktforhold. I samme «ånd» kom tv-serien *Hjernevask* våren 2010.

Innvandrerkvinnens situasjon og muslimsk feminisme kom i større grad på dagsorden i avisspaltene. I 2008 gikk hovedkontroversen om hvem som skal definere og utøve minoritetsfeminisme. Rasismeproblematikk ble med dette knyttet tett opp mot feminisme. Året etter, i 2009, tar denne debatten form omkring et konkret spørsmål om bruk av hijab i politiet. Boka *Hijabhistorier* ble utgitt i april 2011 som direkte innspill til den politiske debatten om hijabforbud, som et forsvar for valgfrihet. En annen bok,

|

Utilslørt. Muslimske råtekster, ble gitt ut senere samme år. Dette er personlige beretninger etter modell fra 1990 og 2000-tallets utgivelser av bøker som *Fittstim* (1999), *Råtekst* (1999) og *Rosa Prosa* (2006). Innimellom utgivelsene av *Hijabhistorier* og *Utilslørt* prydet høyrepolitiker Julie Brodtkorb forsiden av Dagsavisen⁴ med en uttalelse om hvordan feminismebegrepet hadde gått fra å være noe hun tok avstand fra, til å bli noe hun vil definere på sin egen måte. Året før, i 2010, hadde ungdomspartiene i sentrum-høyre arrangert Jentekonferansen under fanen «blågul feminisme». Frp fikk med dette konkurransen i å definere en «blå» likestillingspolitikk.

Som et utspill i det offentlige ordskiftet om feminisme gav Ingunn Yssen og Marie Simonsen ut boka *Bråk! Den store likestillingssvindelen* (2010). Boka ble lansert som «et forsvar for statsfeminismen» og som et motsvar mot den «blå», individualiserte feminismen og «kulturkampens» konklusjoner om menns undertrykkelse.

Fortellerlinjene som identifiseres og analyseres i det følgende, er ikke like i den forstand at de sier noe om det samme fenomenet, eller ved at de er bygget opp over samme lest. Tvert imot fungerer de forskjellig og sier noe om forskjellige fenomener. Samtidig trekker de veksler på noen diskursive ressurser som går på tvers av fortellerlinjene, og de kan leses som forskjellige uttrykk for medialiserte representasjoner av feminisme og normen om kjønnslikestilling. Etter at de forskjellige fortellerlinjene er presentert kommer jeg tilbake til en drøfting av hva som kan leses ut på tvers av representasjonene.

Undertrykte menn

Jeg skal først se nærmere på hvordan en fortellerlinje om undertrykte menn skapes i avistekstene som er studert. Begrepene feminisme og statsfeminisme brukes aktivt i konstruksjonen av en slik fortellerlinje. Under overskriften «Feminisme hindrer

likestilling» skriver for eksempel jurist og samfunnsdebattant Ole Texmo i VG⁵ om hvordan menn undertrykkes av «... statsfeminismen som har kolonialisert deler av akademia og forvaltning, likestillingbyråkratiet inkludert». Her knyttes menns underordning eksplisitt til en feministisk kolonialisering av styringsmaktapparatet. Statsfeminismen fremstår som utelukkende kvinneorientert og nærmest som en maktstruktur og drivkraft i seg selv. Det deskriptive innholdet i det opprinnelige begrepet om statsfeminisme – en positivt konnotert beskrivelse av hvordan kvinnevennlig politikk kunne mobiliseres og ta form i den norske velferdsstaten – transformeres i fortellerlinjen om undertrykte menn til et symbol for en mannsundertrykkende, diffus og nærmest allestedsnærværende makt. En annen illustrasjon på forestillingen om statsfeminismens ensidige kvinneorientering og sterke normerende makt ligger også inkorporert i Preben Z. Møllers analyse av det han kaller «kjønnsmarkedet» i *Pen søker trygg*. I et intervju om boka sier forfatteren:

Gjennom statsfeminismen og mediene har vi lært å gå til siden og slippe kvinner til. Men hvis hun går forbi ham, vil hun ikke ha ham. Kvinner vil ikke ha en mann som tjener like mye eller mindre enn henne. Drømmemannen skal helst tjene dobbelt så mye som henne. Hun søker trygghet i det gamle patriarkatet.⁶

Sitatet beskriver en dobbel forklaringsmodell for undertrykking av menn:

Statsfeminismen og media lærer menn å «gå til siden og slippe kvinner til»; de fremmer altså et likestillingsideal der menn og kvinner bør og kan være «side om side», likestilte og likeverdige. Kvinner, derimot, følger ikke nødvendigvis denne normen. Ifølge sitatet opprettholder og søker kvinner sin egen underordning i parrelasjoner med menn.

Resonnementet blir dermed at feminisme, forstått som statsfeminisme, produserer normer for likestilling som er uforenelig med preferanser for parrelasjonen der kjønne maktstrukturer reproduseres av kvinner. Disse normene er også dominerende i den bredere offentligheten, i utsagnet illustrert ved «media». Mannsundertrykking oppstår dermed i skvisen mellom feministiske idealer og kvinners praksiser, der hun posisjoneres som fri til å spille på både «nye» og «gamle» kjønnsforhold, mens han er fanget i det nye, likestilte idealet uten å ha legitimitet til å kreve sin maskuline makt tilbake.

Et annet eksempel på den samme fortellerlinjen kan hentes fra en kronikk av forfatter Mads Larsen. Også han tar i bruk «kjønnsmarkedet» som metafor på relasjonen mellom kvinner og menn i samfunnet:

Ja, vi snakker om sex. Fordi kjønnsmarkedet har konsekvenser for alle delene av mann–kvinne-forholdet. Det er en grunn til at vi kjempet oss til styreplassene.

Kanskje ikke fordi overtida er så gøy, men fordi kvinner belønner slike menn.⁷

Sitatet illustrerer hvordan den heteroseksuelle relasjonen forstås som grunnleggende for samfunnsordenen forøvrig i fortellerlinjen om undertrykte menn. Det er kvinners krav til menn som representeres som «problemet». Gjennom referanse til en politisk reform, innføringen av kjønnskvoltering i bedriftsstyrer, så aktiveres assosiasjoner nettopp til feminisme – og også statsfeminisme. Makten i styreplassen, slik Larsen formulerer seg, er først og fremst en makt over kvinner i form av å etablere attraktivitet. Valget av styreplasser som illustrasjon på hvordan menn har strevet for å oppnå kvinners gunst er neppe tilfeldig. Kjønnskvoltering i bedriftsstyrer var implementert året før, og debattene omkring denne reformen hadde vært mange. Implisitt i bruken av

omkvedet kampen om styreplassene som illustrasjon, ligger det dermed også en forståelse av at nettopp kjønnskvolter til styrene er med på å svekke mannens posisjon langt utenfor styrerommet; det forstyrrer bildet av mektig maskulinitet. Den undertrykkende reguleringen av kjønnsrelasjonen produseres altså på samfunnsinstitusjonelt nivå, ifølge dette resonnementet. Samtidig er problemet med ulikestilling uløselig knyttet til en forestilling om kjønnsidentitet, og det er kvinner som ansvarliggjøres, både som å være og som å produsere problemet med mannsundertrykking gjennom å ha tatt hegemonisk makt: «De [kvinnene] tror de fortsatt er modige, revolusjonære, men de er eliten med politisk korrekte synspunkt som aldri overrasker.»⁸

Om vi oppsummerer det fortettede virkelighetsbildet av sammenhenger og forestillinger om årsaker og virkninger som utgjør fortellerlinjen om den undertrykte mannen, så kan den formuleres omtrent slik: Mannsundertrykking er et resultat av statsfeministisk dominans og kvinners illojalitet mot produktet av statsfeminismen, nemlig normen om likestilling. Statsfeminisme brukes i denne fortellerlinjen ikke som henvisninger til spesifikke institusjoner og ordninger, men snarere som et symbol på en diffus, men gjennomsyrende makt. Virkemidlene som fortellerlinjen iscenesettes gjennom, er polarisering og konfliktlinjeorientering. Kvinner og menn settes opp mot hverandre som kategorier, og alliansen mellom statsmakt og feminisme forstås som årsak til at menn er og føler seg maktesløse.⁹ Markedsmetaforen brukes for å beskrive maktforholdet mellom kvinner og menn, og bildet som tegnes av ulikestilling, henger tett sammen med en forståelse av hvordan heterorelasjonen normeres ut fra ideer om likestilling på samfunnsnivå, mens det fremstilles som annerledes i en seksualisert parrelasjon. Det skapes et bilde av at kvinner forvalter normen som menn forventes å leve opp til.

Sett i lys av Johansson og Lilja (2013) sin analyse av den svenske feminismedebatten, hvor de argumenterer for at det som tidligere var feministisk motstand mot makten, nå har viklet seg inn som en del av makten og kan tenkes å produsere en statsfeministisk biopolitisk makt som nærer anti-feminismen, så er måten fortellerlinjen om undertrykte menn produseres på i norsk presse interessant. Når den mannlige erfaringen av utilstrekkelighet eller utilpasshet forklares med henvisning til statsfeminismens gjennomsyrende normering og kvinners makt til å forvalte normen om kjønnslikestilling, så tegnes det et bilde av en konfliktsituasjon som møter mange av kjennetegnene i medielogikken. Det forteller ikke noe om hvor utbredt holdningen som representeres er utenfor avisspaltene, men virkemidler tilpasset den medievidde kommunikasjonsformen gjør fortellerlinjen om undertrykte menn lett synlig. Fortellerlinjen kan også sies å bidra til å skape sin egen forutsetning nettopp gjennom forestillingen om en statsfeministisk makt. Det kan med andre ord også tenkes at en *forestilling* om en statsfeministisk makt ikke bare er med på å produsere motstand, men at nettopp et medialisert ordskifte fordrer dikotomien makt-avmakt, og dermed legger til rette for motstanden mot feminisme.

Ulikestilte innvandrerkvinner

En annen ulikestillingsfortelling som er tydelig i mediebildet, dreier seg ikke om ulikestilling mellom menn og kvinner, men om ulikestilling kvinner i mellom. Skillelinjene mellom kvinner representeres som en sammenfiltrering av minoritetsproblematikk og maktulikheter mellom forskjellige kvinnesaker. En spissformulering ble fremsatt av Frank Aarebrot: «Kvinnebevegelsens prioriteringer er blitt beklemmende elitistiske».¹⁰ Han siktet til at norske minoritetskvinner ikke så ut til å få støtte i særlig stor grad for sin kamp mot et «tradisjonelt patriarkat»:

|

En får en beklemmende følelse av at straffen for ikke å oppfylle kvoteringsregler kan bli betydelig, mens en patriark som nekter å la kona gå på norskkurs eller snakke med naboene stort sett kan gjøre dette risikofritt.

Gjennom sitatet skapes en forståelse av at det finnes grunnleggende kvinnesaker til forskjell fra luksuskvinnesaker. Vi ser at «retten til å innta styrerrommet» blir presentert som en «luksus», i kontrast til det som forstås som grunnleggende rettigheter: kroppslig og økonomisk autonomi. Denne måten å sette feministiske agendaer opp mot hverandre og posisjonere dem som gjensidig utelukkende, kan leses som et tydelig eksempel på en medialisert forestilling om feminisme. En annen illustrasjon på denne formen for polarisering og konfliktorientering finnes også i dette utsagnet fra Kadra Noor: «Virkelighetsfjerne elitefeminister styrer dagens kvinnekamp der innvandrerkvinner blir taperne,»¹¹ skrev hun i en kronikk i 2007 og fortsatte:

Forstå meg rett. Jeg er tilhenger av kvinners rett til å innta styrerommene på lik linje med gutta boys. Men. For en stor gruppe kvinner i Norge er dette luksusrettigheter. Først må de vinne retten til å bestemme over egen kropp, rett til å gifte seg med hvem de vil, rett til å arbeide.

Igjen ser vi styrekvotering som en symbolsk representasjon for «luksusrettigheter», i motsetning til grunnleggende menneskerettigheter. Minoritet settes opp mot elite, symbolisert gjennom kjønnskvotering til bedriftsstyrer som likestillingspolitisk sak. Kjønnskvotering i bedriftsstyrer er stadig fremme som eksempel på elitefeminisme i mediedetekstene som er undersøkt. Cvijanovic (2009) har analysert mediedebatten om

|

kvotering til bedriftsstyrer og vist hvordan kjønnskvoltering fremstår som et symbol på «sterkt institusjonaliserte grenser mellom liberal- og sosialdemokratiske verdier» (Cvijanovic 2009:83). Her ser vi imidlertid hvordan styreromskvoltering også brukes for å konstruere en opposisjon mellom «minoritetsfeminister» og «elitefeminister». Kvotering til styrerom blir dermed en metafor for en forestilling om at likestillingssaker for elitene går på bekostning av likestillingssaker for minoritetskvinner.

Polariseringen bidrar til å skape et større diskursivt rom for symbolsk motstand mot statsfeminismen ved å trekke på en politisk reform som eksempel på feminisme som kun er for de få og privilegerte. Vi husker også at en konstruksjon av statsfeminisme som elitistisk og undertrykkende, var en del av fortellerlinjen om undertrykte menn. På tvers av flere felt produseres det med andre ord en representasjon av statsfeminisme som mektig og undertrykkende for alle som faller utenfor kategorien som fortelles frem som «norsk, likestilt kvinne».

Fortellerlinjen om innvandrerkvinneres ulikestilling dreier seg om en forståelse av ulikestilling forstått både som undertrykking og som mangel på like muligheter. Fortellerlinjen posisjonerer gjennom henvisninger til den siste statsfeministiske reformen kjønnskvoltering, nettopp statsfeminisme som årsaken til at innvandrerkvinner forblir undertrykt. Effekten av dette er at skillet mellom minoritetsposisjonen og en antatt majoritetsposisjon, representert ved ideen om «elitefeminisme», sementeres og at de to posisjonene gjøres uforenelige.

Cecilie Thun (2012) har med en kvalitativ intervjuundersøkelse blant representanter for feministiske organisasjoner og kvinneorganisasjoner vist hvor problematisk forholdet mellom majoritetsfeminister og minoritetsfeminister er, basert på sterke forestillinger om at minoritetsfeminister har andre interesser enn majoriteten. Minoritetskvinneresaker forstås som egne, annerledes og skilles ut fra kvinnesak for øvrig

i majoritets-kvinneres diskurs. Thun viser hvordan innvandrerkvinner på denne måten minoriseres og rasialiseres. Selv om hun også viser at det innenfor innvanderkvinnerorganisasjonene finnes flere forskjellige utgangspunkt for å definere seg som feminist, så forblir disse marginaliserte posisjoner som ikke synliggjøres utenfor minoritetsfeminismediskursen. Det kan med andre ord virke som det ligger noen diskursive føringer i omgivelsene for hvordan minoritets- og majoritetsfeminisme forholder seg til hverandre. De diskursive premissene som representeres i mediebildet, kan bidra til å forklare vanskeliggjøringen av den dialogen som Thun (2012) med utgangspunkt i sin intervjustudie etterlyser.

Fortellerlinjen om innvandrerkvinneres ulikestilling produseres ikke bare i kontrast mot en mektig «elitefeminisme», men knytter også an til en forestilling om at majoriteten er likestilt (jf. Berg mfl. 2010). Det konstrueres også en fortellerlinje om «feminisme for de andre» i materialet. Sentralt for denne dynamikken står påstanden om at likestilling i all vesentlighet er oppnådd. Et illustrerende eksempel kan hentes fra en kronikk der skribent Elisabeth Forssel hevder at feminister overdriver forestillingen om maktforskjeller mellom kvinner og menn:

Jeg er selv født og oppvokst i Norge. Men jeg har kommet meg gjennom livet så langt her til lands uten å føle meg trakassert eller forbigått på karrierestigen fordi jeg er kvinne.¹²

Sitatet er også et eksempel på hvordan individualisert erfaring brukes som argument for den alminnelige situasjonen. Denne måten å resonnerer på er typisk i det medialiserte ordskiftet, og effekten av det er en mulighet for identifikasjon. I samspill med den individualiserte opplevelsen av å være likestilt, som presenteres fra majoritetsstående,

fortelles feminisme inn i forestillingen om at «vi er likestilte» gjennom en bestemt måte å historisere på. Ett eksempel som kan illustrere dette, er et utsagn fra Frp leder Siv Jensen:

Man kan si mye om kvinneaktivistene på 70-tallet. De som kjempet for likestilling og kvinner i arbeidslivet. Takket være blant annet dem er vi kommet milevis lenger i utviklingen enn den tid. Problemet er at 70-tallets kvinneaktivister ikke har klart å komme seg videre. De står på stedet hvil. Dagens virkelige kvinnesaker frontes ikke av feministene som siden 70-tallet har demonstrert for kvinnesaker. I dag står kvinnekampen overfor andre utfordringer enn de som var i fokus for 30 år siden.¹³

Den nye kvinnekampen som Jensen refererer til, er først og fremst «de andre» kvinnes kamp. Skillelinjen mellom ny og gammel feminisme koples til forestillingen om ulikhet mellom kvinner og ideen om at noen kvinnesaker er mer grunnleggende enn andre, slik vi så i fortellerlinjen om undertrykte innvandrerkvinner. Ny-gammel dikotomien koples imidlertid også til politisk ideologisk ståsted:

Den venstrevridde eliten i Norge har i sin iver etter å fremstå som tolerante, valgt å lukke øynene for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, for at kvinner blir fratatt sin frihet, rett til kjærlighetsliv og retten til ytringsfrihet. Dette er vår tids viktigste kvinnekamp. Det er Frp som tar denne viktige kampen.¹⁴

Som jeg snart skal komme tilbake til, så skapte Frps fremstøt for allianse med innvandrerkvinner reaksjoner der en annen fortellerlinje om minoritetsfeminisme var

resultatet. Men, fremfor å avskrive utspillet som populisme, så er det for analysene i denne artikkelen verdt å legge merke til hvordan utspillet kan leses som uttrykk for en medialisert feminismediskurs. Resonnementet trekker veksler på andre fortellerlinjer som er skapt andre steder i mediebildet – om undertrykte innvandrerkvinner og elitefeminismen forbundet med statsmaktapparatet. Virkemidlet som legges til er nettopp historiseringen. Foreløpig kan vi lese sitatet som et uttrykk for historiefortellingens funksjon. Stereotypiene av 70-talls feminisme er sterke og mange, og kan derfor effektivt brukes som motpol i en kontrastert selvframstilling. Denne dynamikken, der det skapes bilder av klare skifter, var også sentral for en bredere «blå» mobilisering omkring feminismebegrepet.

Ny, blå feminisme

Statsfeminisme og metaforisk bruk av «ny» og «gammel» maktstruktur settes i spill i framstillingen av det som har fått samlebetegnelsen «blå feminisme» i avisspaltene.

Høyrepolitiker Linda C. Hofstad skrev i Dagbladet i 2007:

Vi må ha en likestillingspolitikk tilpasset dagen i dag og morgendagen. For å kunne utvikle en slik politikk trenger vi en levende feministisk samfunnsdebatt som ikke ekskluderer feminister med et annet ståsted enn statsfeministenes.¹⁵

Overskriften på innlegget var «Statsfeminismens tvangstrøye». Det retoriske grepet med å ta avstand fra statsfeminismen som er assosiert med den sosialdemokratiske utviklingen av velferdsstaten, er ikke overraskende, gitt at det er en høyrepolitiker som snakker. Men, hva er konsekvensen i form av meningsskaping i måten det konstrueres avstand på? I sitatet knyttes det blå alternativet til aktuell og fremtidsrettet feminisme,

|

mens statsfeminismen implisitt forstås som utdatert. I tillegg representeres statsfeminisme som både ekskluderende og normerende for hva som er legitime feministiske argumenter og diskusjoner. Med andre ord har forestillingen om statsfeminisme likhetstrekk med representasjonen av statsfeminisme i fortellerlinjen om undertrykte menn.

I motsetning til i fortellerlinjen om undertrykte menn, så trekkes ikke kvinner inn i årsaksforklaringen på hvordan statsfeminismen produserer undertrykkende makt i den blå fortellerlinjen. Det er ikke kvinners illojalitet mot likestillingsidealet, produsert av statsfeminismen, men heller venstreradikale feministers meningshegemoni som trekkes inn som en forklaring på hvorfor ulikestilling fortsatt finnes, og da først og fremst i form av ufrihet for alle – både kvinner og menn. Likestilling fortelles her frem som likeverdighet og fellesskap, forstått i kontrast til statlig regulering, altså statsfeminisme, her illustrert ved et utsagn av Kristin Clemet:

Det jeg har gitt uttrykk for, er at kvinner (og menn, selvsagt) bør ha valgfrihet, og at de som velger å være hjemme, fortjener like mye respekt som de som velger å arbeide ute. Jeg mener også at de som er hjemmearbeidende, kan leve like fine og verdifulle liv som de som er yrkesaktive. Det er altså ikke jeg som mener at kvinner «bør» velge det ene eller det andre – jeg er for valgfrihet.¹⁶

Sitatet trekker implisitt på forestillinger om kjønnsnormer, som vi kjenner igjen fra fortellerlinjen om undertrykte menn. Statsfeminisme representeres som krav og tvang om brudd med tradisjonelle kjønnsrollemønstre. Motsetningen blir dermed presentert som frihet til å velge kjønnsstradisjonelt. Til forskjell fra fortellerlinjen om undertrykte menn, er det ikke «menn versus kvinner», men «stat versus individ» som danner

konfliktdynamikken i fortellerlinjen om den blå feminismen. Dette henger selvsagt nøye sammen med både den liberalistiske ideologien og med de konservative verdiene som de som italesetter «blå feminisme» står for. Men, med medialiseringstesens i minnet, så kan ikke fortellerlinjen reduseres til representasjoner av ny-liberal ideologi. Snarere viser tydeligheten som fortellerlinjen om blå feminisme skapes med, hvordan medielogikken legger til rette for denne formen for polarisering. Og i dette bildet blir statsfeminismen representert som en metafor for ufrihet.

Muslimsk feminisme

Som allerede nevnt, så var det ikke bare en fortellerlinje om «feminisme for de andre», skapt i kjølvannet av Frps feministiske fremstøt, som genererte en debatt om hvem som med rette kunne utøve minoritetsfeminisme. Den økende tendensen til at representanter for majoriteten blandet seg inn i debatten om minoritetsfeminisme, møtte også motstand nettopp på bakgrunn av den implisitte bekreftelsen på hegemoniet som lå implisitt i mange av innspillene:

Det tragikomiske er når trangsynte og orientalistiske feminister som Karita Bekkemellem, Gunn Hild Lem, Wafa Sultan og Ayaan Hirsi Ali, vil «redde» muslimske kvinner fra undertrykking, og setter i gang kampanjer mot hijab og muslimske kvinners religiøse selvrealisering. På den måten skal vi reddes fra muslimske menn.¹⁷

Vi ser her at polariseringen mellom majoritet og minoritet produseres langs en annen dimensjon enn i de eksemplene vi har sett til nå. Fra å snakke om innvandrerkvinner som den ulikestilte kategorien, så blir begrepet muslimsk feminisme i større grad brukt.

Muslimske kvinners selvrealisering blir stående som definisjonen på hva målet med minoritetsfeminismen er. Som beskrevet i oversikten over det empiriske materialet, så ble minoritetsfeminismedebatten kanalisert inn på kontroverser over bruken av hijab. Det ble viktig for mange muslimske kvinner å ta avstand fra offerposisjonen, samt å selv få definisjonsmakten over hvordan hijaben ble satt i en kontekst av seksualitetskontroll. Fra profilerte minoritetsfeminister har det kommet innspill i offentligheten som bryter med den medialiserte polariseringen. I en kronikk med tittelen «Vår feminisme» skriver for eksempel Iffit Qureshi, Javaria Tanveer, Fazila Mahmood, Ambreen Pervez og Nazia Perveen:

Istedenfor å dyrke uenighet, bør muslimske og ikke-muslimske kvinner stå sammen for å takle reelle problemer. [...] Hva med å samle kreftene mot pornoindustri eller prostitusjonsmarkedet? Eller at muslimske og ikke-muslimske feminister kan samarbeide for høyere lønn i tradisjonelle kvinneyrker og flere kvinnelige ledere? Vi deltar gjerne.¹⁸

Innlegget fokuserer på allmenne kvinnesaker og gjør religiøs tilhørighet underordnet. Kronikkforfatterne setter likevel spørsmålstegn ved majoritetens aksept for det de omtaler som selvvalgt utøvelse av religion:

Helt sentralt i vår kamp er retten til selvbestemmelse, og tanken om at vi selv skal definere våre krav. Enhver kvinne har rett til å bestemme over sin egen kropp, og det innebærer også hvordan hun ønsker å kle seg. Når en muslimsk kvinne ut fra sin egen overbevisning velger å bruke et hodeplagg som et religiøst påbud, blir

hun utestengt fra det norske samfunnslivet. Hvor langt har kvinnekampen kommet? Er samfunnet prinsippfast liberalt i møte med oss?

Forestillingen om en undertrykkende statsfeminisme er ikke synlig i representasjonene av den muslimske feminismen. I stedet brukes «samfunnet» som begrep for å lokalisere ulikestillende krefter. I fortellerlinjen om den muslimske feminismen fremstår ulikestilling først og fremst som eksklusjon og valg-ufrihet. Til forskjell fra alle de andre fortellerlinjene får ikke statsfeminismen posisjon som symbolet på undertrykkelse eller ufrihet. I forflyttingen over på «samfunnet» som arena for forskjells- og ulikhetsproduksjon, så åpnes også mulighetene for andre former for diskusjon omkring feminisme. Valgfrihet handler for eksempel i den muslimske feminismen slik den representeres i mediebildet, ikke om frihet fra statlig regulering, men om frihet fra stereotyp, sosial regulering. Det ligger med andre ord kimer i fortellerlinjen om muslimsk feminisme til å tenke bortenfor politisk-ideologiske skillelinjer og utenfor rammen av en utviklingshistorie som vi har sett dominere de øvrige fortellerlinjene tidligere i artikkelen.

Statsfeminisme, makt og motmakt

Vi kan tenke oss at forståelser av likestillingsbegrepet kan være tett forbundet med måten politiske reguleringer er utformet på. Det har for eksempel vært hevdet at nettopp det at Likestillingsloven ble kalt «en lov for likestilling», og ikke «en lov mot kjønnsdiskriminering», har hatt betydning for den posisjonen likestillingsbegrepet har fått i norsk samfunnsdebatt (Danielsen 2013). Videre har kvoteringsordninger vært et mye brukt politisk virkemiddel, og dette kan knyttes til en likestillingsforståelse som handler om balanse og lik representasjon (se Holst 2007).

Politikken beskrevet som den norske statsfeminismen har i stor grad vært utformet som «ren» kjønnskategoripolitikk der tiltak og begrunnelser for politikk har vært basert i «kvinner» og «menn» (jf. Bacchi 1996). På tross av at lovreguleringer har vært formulert i kjønnsnøytrale termer, var formålet med likestillingspolitiske reformer i utgangspunktet å gi kvinner like muligheter eller sikre lik representasjon. Senere har også politiske reformer rettet seg mot menn, for eksempel i form av fedrekvoter i foreldrepermisjonsordninger. Forskjellighet og ulikhet innenfor kjønnskategoriene og kjønnsidentitetspolitikk har vært mindre fremtredende i den statsfeministiske politikken (se f. eks. Annfelt og Gullikstad 2013; Van der Ros 2013). Postkolonial feministisk kritikk mot blinde flekker i feministisk tankegodt og praksis utformet av og for en hvit middelklassekvinne har brakt innsikt i hvordan kjønn må forstås i sammenheng med andre forskjellighetsskapende dimensjoner (Harasym og Spivak 1990; De los Reyes og Mulinari 2005). Det kan hevdes at interseksjonalitetsperspektiver har fått innflytelse på måten politikk utformes og formuleres på i likestillingsfeltet (se Krizsan, Skjeie og Squires 2012). Andre mener at kjønn fortsatt står i en særstilling som grunnlag for utforming av den norske likestillingspolitikken (se Annfelt og Gullikstad 2013).

I norske avisspalter finner vi spor av både kjønnsbinariteten som premiss for forståelser av likestilling og ulikestilling, men også av de kritiske perspektivene til måten kjønnspolitikk er institusjonalisert på. Som beskrevet innledningsvis har Johansson og Lilja (2013) analysert svensk feminismedebatt og argumentert for at den statsfeminismen biopolitiske makten er med på å produsere motstand fra mange hold. Johansson og Lilja tolker makt og motstand i lys av Foucaults maktteorier. Tidligere har jeg, med Foucault, vært opptatt av å forstå statsfeminisme som styringsmentalitet,

hvordan bestemte oppfatninger om hva likestilling er – og hvordan det gjøres – har preget politiske beslutningstakere (Sørensen 2011).

Poenget i denne artikkelen har vært å vise hvordan makt og motstand produseres i praksis, helt konkret i hverdagen som omgir oss. Et utgangspunkt for undersøkelsen er en antakelse om at begrepsbruk og måten sammenhenger og innramminger gjøres på er med på å skape bestemte forutsetninger for meningsdanning, makt og motstand.

Basert i teorier om medialisering, av politikk og av samfunn kan det også hevdes at politisk autoritet og gjennomslagskraft fungerer etter en medielogikk (jf. Hjarvard 2013). Etablering av tydelige fortellerlinjer, forestillinger om sammenhenger, er en måte å legge grunnlaget for overbevisningskraft på (jf. Hajer 2009). Gjennom å undersøke hvordan representasjoner av feminisme tilpasses medielogikken med polarisering og forenkling, og hvordan noen fortellerlinjer om ulikestilling og forestillinger om statsfeminisme veves sammen på gjensidig konstituerende måter, har jeg dermed søkt å si noe om hvordan makt og motstand skapes i norsk feminismedebatt. Nærmere bestemt har jeg vært opptatt av å utforske og synliggjøre hvordan forestillingen om en statsfeministisk makt produseres på tvers av fortellinger om undertrykte menn, ulikestilte innvandrerkvinner, om elitefeminisme og en ny, blå feminisme som ble identifisert i det empiriske materialet.

Vi har sett hvordan fortellerlinjen om undertrykte menn skapes ved hjelp av en forestilling om den mektige statsfeminismens og «kjønnsmarkedets» motstridende maskulinitetskrav. I en fortellerlinje om ulikestilte innvandrerkvinner fremstilles statsfeminismen som elitistisk og på bekostning av minoritetskvinner. Motstand mot statsfeminisme danner også grunnlag for å fortelle frem alternative feminismer. «Blå feminisme» fortelles for eksempel frem som frihet fra statsfeminismens tvang.

Statsfeminisme representeres, på tvers av fortellerlinjer i mediedebatten, som en eksklusiv og ekskluderende makt. Opposisjon mot statsfeminisme fyller dermed en funksjon i et medialisert ordskifte, hvor enhver posisjon konstitueres ved sin motstander. I flere av fortellerlinjene spiller den siste, store kjønnslikestillingspolitiske reformen inn som et symbol på statsfeminismens prioriteringer og samlet sett produseres det en forestilling om at statsfeminisme skaper likestilling for noen, allerede privilegerte kvinner, på bekostning av andre: menn, minoritetskvinner og kvinner som velger å leve etter tradisjonelle kjønns mønster.

Likestillingsbegrepet er omsluttet av konsensus som kulturell verdi, mens det er kontrovers over ideologisk, politisk og konkret innhold i begrepet (se Teigen 2003; Skjeie og Teigen 2003). På samme måte er statsfeminisme tydelig som symbol på makt, samtidig som begrepet kan dekodes og fortolkes på de måtene som gir mening til det som presenteres som opposisjonen, som alternativet. Konsensusorienteringen som er fremhevet som karakteristisk for den norske likestillingsdebatten, kan tenkes å kanalisere motstanden mot *statsfeminisme*.

Det er dermed viktig å utdype forståelsen for de forutsetningene for politikk som ligger i de meningsdanningsprosessene som foregår i offentligheten. Selv om det er tverrpolitisk enighet om kjønnslikestilling som mål, slik det innledende sitatet illustrerte, er politisk reform i en medialisert offentlighet avhengig av å skape gjennomslagskraft på premissene som finnes der. I NOU 2012:15, Politikk for likestilling, argumenteres det for at rettferdighet er det eneste gode, gyldige argumentet for likestilling. Det er det lett å være enig i, i prinsipp og teori. Men, det er ikke sikkert at et sterkt rettferdighetsargument holder for å skape gjennomslag for politisk reform. Til det er det for stor uenighet om hvem urettferdigheten rammer. Det er gjennom motstand mot statsfeminisme at alternative forståelser av likestilling artikuleres. I det bildet

fremstår statsfeminisme ikke med et formål om å skape likhet for alle, men tvert i mot som en gjennomsyrende makt som privilegerer allerede mektige kvinner. Betydningen forestillinger om ulikhet og ulikestilling har i å skape motstand mot statsfeminisme må tas på alvor når ny likestillingspolitikk skal begrunnes.

Takk

Takk til de to anonyme fagfellene som har vurdert artikkelen, og til redaktørene for viktige og tankevekkende påpekninger. Stine Helena Bang Svendsen, Guro Korsnes Kristensen og Knut Holtan Sørensen har også kommet med konstruktive kommentarer til tidligere utkast. Arbeidet med artikkelen ble påbegynt som en del av et doktorgradsprosjekt, finansiert av Humanistisk fakultet, NTNU.

¹ NOU 2012: 15: 28 Politikk for likestilling

² Antifeminisme ble brått og grusomt aktualisert gjennom terrorhandlingene 22. Juli 2011. Arbeidet med denne artikkelen begynte før den grufulle og skjebnesvangre julidagen i 2011. De første analysene var innrettet mot å forstå dynamikken i kampen om å definere feminisme som begrep, og det ble raskt synlig hvordan motstandsprosesser var i spill på en måte som muliggjør anti-feminisme. Mye, for ikke å si alt, kan tenkes å ha forandret seg i det øyeblikket terroren inntraff: Det er vanskelig å tolke et offentlig ordskifte om feminisme uten å ha terroristens kvinnesyn og anti-feminisme i bakhodet. I kjølvannet av tragedien var (og er) uroen over hvordan handlingene kunne tenkes å forstås med utgangspunkt i «det norske», i «oss», stor. Forankring hos og lånte motiver fra ekstremister har dannet en del av forklaringen. Et uttalt hat mot feminister og feminismens resultater var en del av dette bildet (Jegerstedt 2012). Ekstremisme er imidlertid sjelden uten rot i det alminnelige. Det har derfor vært et poeng å avgrense materialet til perioden før terroren inntraff. I denne artikkelen retter jeg blikket mot det alminnelige, de dagligdagse diskusjonene som de fleste av oss vil kunne gjenkjenne.

³ Blant stoffet som ble valgt bort, var for eksempel omtaler av kunst, litteratur, film og TV. Det er ikke fordi slike tekster er mindre viktige eller mindre sentrale som representasjoner av feminisme i offentligheten. Begrunnelsen ligger i det at jeg i denne artikkelen utforsker forestillinger om statsfeminisme – en forestilling som settes i spill først og fremst der skjæringspunktet mellom feministisk politikk og sosiale/empiriske erfaringer av likestilling og ulikestilling tematiseres.

⁴ Dagsavisen 07.05.2011.

⁵ Verdens Gang 09.07.2007.

⁶ Aftenposten 08.08.2007.

⁷ Dagbladet 10.12.2008.

⁸ Dagbladet 10.12.2008.

⁹ Varianter av denne type resonnementer omkring sammenhengen mellom feminisme, kjønnskategori og definisjonsmakt, som også kan leses ut av posisjoner som for eksempel Bjørgulv Braanen tar i kommentaren kommentaren «Jeg er maskulinist» (Klassekampen 04.12.2007). Der er ikke den heteroseksuelle relasjonen, men kjønnsforskjell og identitet omdreiningspunkt.

¹¹ Verdens Gang 08.03.2007:39

¹² Klassekampen 14.02.2007.

¹³ Dagbladet 24.03.2007.

¹⁴ Verdens Gang 23.05.2009.

¹⁵ Dagbladet 01.08.2007

¹⁶ Adresseavisen 11.03. 2011.

¹⁷ Aftenposten 04.03.2009.

¹⁸ Aftenposten 07.03. 2010.

Litteratur

Annfelt, Trine og Berit Gullikstad 2014. «Kjønnslikestilling i inkluderingens tjeneste?» *Tidsskrift for kjønnsforskning* (3-4):309–328.

Bacchi, Carol 1996. *The Politics of Affirmative Action. Women, Equality and Category Politics*. London: Sage.

Bacchi, Carol 2009. *Analysing Policy: What's the Problem Represented to be?* Frenchs Forest, N.S.W. : Pearson Australia.

Beck, Debra B. 1998. «The 'F' Word: How the Media Frame Feminism». *NWSA Journal* 10 (1):139–153.

Berg, Anne-Jorunn, Anne Britt Flemmen og Berit Gullikstad (red.) 2010. *Likestilte norskheter*. Trondheim: Tapir akademisk.

Bohlén Helena 2012. *Genushysteri : Feministiska stereotyper i svensk debatt 2009 till 2011*. Studentoppgave, Fakultet for samfunnsvitenskap, Institutt for Sosiologi, Uppsala Universitet.

Bronstein, Carolyn 2005. «Representing the Third Wave: Mainstream Print Media Framing of a New Feminist Movement». *Journalism & Mass Communication Quarterly* 82 (4):783–803.

Chaudhuri, Maitrayee 2000. «Feminism in Print Media». *Indian Journal of Gender Studies* (7):263.

Cvijanovic, Anette I. 2009. *Rettferdig og rimelig? – om kjønnkvotering til styrene i allmennaksjeselskap*. Mastergradsoppgave, Høgskolen i Bodø.

Danielsen, Hilde 2013. «Det lange 70-tallet». I: *Norsk Likestillingshistorie 1814–2013*. Oslo: Fagbokforlaget.

Danielsen og Larsen 2013. «Likestillingslandet Norge 1990–2013». I: *Norsk Likestillingshistorie 1814–2013*. Oslo: Fagbokforlaget.

De los Reyes, Peulina og Diana Mulinari 2005. *Interseksjonalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Stockholm: Liber.

Edenheim, Sara og Malin Rönnblom 2012. «Afskaffa jämställdhetspolitiken». I: Maud Eduards, Maria Jansson, Maria Wendt og Cecilia Åse (red.): *Det heter feminism – 20 anspråksfulla förslag för att förändra världen*. Stockholm: Hallongrottan.

Gauntlett, David 2002. *Media, Gender and Identity: An Introduction*. London: Routledge.

Hajer, Maarten A. 2005. «Coalitions, Practices, and Meaning in Environmental Politics: From Acid Rain to BSE». I: David Howarth og Jacob Torfing (red.): *Discourse Theory in European Politics. Identity, Policy and Governance*. Hampshire/ New York: Palgrave Macmillan.

Hajer, Maarten A. 2009. *Authoritative Governance: Policy-making in the Age of Mediatization*. New York: Oxford University Press.

Harasym, Sarah og Gayatri Chakravorty Spivak 1990. *The Post-Colonial Critic: Interviews, Strategies, Dialogues*, New York: Routledge.

Hjarvard, Stig 2013. *The Mediatization of Culture and Society*. New York: Routledge.

Hernes, Gudmund 1984. «Media: Struktur, vridning, drama». *Nytt norsk tidsskrift* (1):38–58.

Hernes, Helga Marie 1987. *Welfare state and woman power: essays in state feminism*. Oslo: Norwegian University Press.

Holst, Cathrine 2006. «Statsfeminisme og nasjonalstaten». *Kvinder, Køn & Forskning* (4):5–16.

Holst, Cathrine 2007. «Balansfeminismens begrensninger». *Tidsskrift for kjønnsforskning* (2):5–20.

Huddy, Leonie 1996. «Framing the Women's Movement, Feminism and Public Policy». I: Pippa Norris (red.): *Women, Media and Politics*. New York: Oxford University press.

Johansson, Evelina og Mona Lilja 2013. «Understanding Power and Performing Resistance: Swedish Feminists, Civil Society Voices, Biopolitics and 'Angry' Men». *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 21 (4):264–279.

Johnson-Cartee, Karen S. 2005. *News Narratives and News Framing: Constructing Political Reality*. Oxford: Rowman & Littlefield.

Krizsan, Andrea, Hege Skjeie og Judith Squires 2012. *Institutionalizing Intersectionality: the Changing Nature of European Equality Regimes*. London: Palgrave Macmillan.

NOU 2012:15 *Politikk for likestilling*.

Riessman, Catherine Kohler 2008. *Narrative Methods for the Human Sciences*. Los Angeles: Sage Publications.

Skjeie, Hege 2013. «Hva var statsfeminisme?» I: Cecilie Thun og Beret Bråten (red.): *Krysningspunkter. Likestillingspolitikk i et flerkulturelt Norge*. Oslo: Akademika.

Skjeie, Hege og Mari Teigen 2003. *Menn i mellom*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Stone, Deborah 2002. *Policy Paradox: the Art of Political Decision-making*. New York: Norton.

Sørensen, Siri Øyslebø 2011. «Statsfeminismens møte med næringslivet. Bakgrunnen og gjennombruddet for kjønnskvoltering i bedriftsstyrer som politisk reform». *Tidsskrift for kjønnsforskning* (2):102–119.

Teigen, Mari 2003. *Kvoltering og kontrovers*. Oslo: Pax.

Teigen, Mari og Lena Wängnerud 2009. «Tracing Gender Equality Cultures: Elite Perceptions of Gender Equality in Norway and Sweden». *Politics & Gender* 5 (1):21–44.

Thun, Cecilie 2012. «'Norwegian Women Got Gender Equality Through Their Mother's Milk, But Anti-racism Is Another Story' – An Analysis of Power and Resistance in Norwegian Feminist Discourse». *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 20 (1):37–56.

Van der Ros, Janneke 2013. «Likestillingspolitikk og alskens folk». *Tidsskrift for kjønnsforskning* (3-4):378t–386.

Akseptert manusskript